

Torenklanken

Een van de vele werkstukken van Jacob Biesboer die aan het Historisch Genootschap Wormer zijn geschonken.

OPEN MONUMENTENDAG 2024 door Lucie Koelemeijer

De komende Open Monumentendag op 14 september aanstaande zal plaatsvinden in en rond de Beschuitstoren. Het zal weer een bijzondere aflevering worden. Het thema van die dag: 'Uit de schatkamer van de Beschuitstoren'.

In de loop der jaren zijn heel wat interessante spullen door u aan het Historisch Genootschap geschonken. Uit de grote collectie halen wij een aantal schenkingen naar voren. Bij de opening van de dag door de voorzitter van het genootschap wordt een bijzondere kist van Wormer als geschenk overhandigd.

Uitgebreide aandacht zal er zijn voor onze Wormerse couturier Peter Rozemeijer (zie *Torenklanken* 74) van wiens hand prachtige kledingstukken getoond worden. Van de schilder Jacob Biesboer hebben wij een expositie samengesteld van zijn werken (zie het artikel in deze *Torenklanken* vanaf blz. 3).

In de middag van 14.00 tot 16.00 uur vinden optredens plaats op het voorplein. Het koor Zang en Vriendschap uit Jisp doet de aftrap, daarna speelt een Oekraïense accordeonist die ook een Oekraïens dameskoor bij zijn optreden zal begeleiden. Het programmaoverzicht vindt u op blz. 2.

Als de weergoden meewerken wordt het weer een stralende Open Monumentendag. Komt allen! ■

PROGRAMMA OPEN MONUMENTENDAG 2024

Uit de schatkamer van de Beschuitstoren

Zaterdag 14 september

Locatie: Beschuitstoren, Dorpsstraat 125, Wormer

Van 10.00 tot 16.00 uur

Programma

11.00 uur Opening door de voorzitter van het Historisch Genootschap Wormer

11.05 uur Opening expositie Jacob Biesboer

11.10 uur Mode van couturier Peter Rozemeijer in de stijlkamer

14.00 uur Optreden koor Zang en Vriendschap uit Jisp op het plein

14.30 uur Accordeonist Maksym Ovsienko uit Oekraïne op het plein

15.00 uur Optreden Oekraïens dameskoor op het plein

De hele dag door:

- Historische films, onder andere nieuw materiaal in de toren
- Boekenmarkt
- Expositie Jacob Biesboer in de gangen van de Beschuitstoren
- Mode van Peter Rozemeijer in de stijlkamer
- Expositie schenkingen
- Blik op het archief van het Historisch Genootschap Wormer

Meer informatie over modeontwerper Peter Rozemeijer in *Torenklanken* 74 en over Jacob Biesboer in dit nummer vanaf blz. 3.

Het koor Zang en Vriendschap uit Jisp. FOTO AANGELEVERD

UIT DE KOFFER VAN JACOB BIESBOER door Frans Koelemeijer

Zicht op de Karnsloot in Wormer door Jacob Biesboer.

COLLECTIE KEES HEIJNEN

Eigenlijk zou de titel boven dit verhaal moeten zijn 'Uit de koffers van Jacob Biesboer'. Het waren immers twee zware koffers die mevrouw Maartje Heijnen-Siekerman enkele jaren geleden naar de Beschuitstoren bracht. Maartje vertelde dat in de koffers allerlei spullen zaten van de familie Siekerman en Biesboer.

Albert Stol en ondergetekende namen de koffers in dankbaarheid aan, wierpen een vluchtige blik op de inhoud en zeiden tegen Maartje dat wij op een geschikt ogenblik ons er meer in zouden verdiepen. Tot dat moment sloegen we de geschonken objecten netjes op, eerst op de zolder van de Jisperkerk en toen de Beschuitstoren was gebouwd, in de toren. Ruimte om schenkingen te laten zien was er nog niet en het ontbrak ons de middelen om alles goed te ordenen en

te archiveren. Zo duurde het enige tijd voordat we de koffers daadwerkelijk serieus gingen bekijken. Wat troffen we aan: een groot aantal kleine schilderijtjes op een houten en kartonnen ondergrond (landschappen, stillevens en portretten), een aantal houtsnedes, affiches en cartoons met propaganda tegen alcoholmisbruik, oorlogsgeweld en oproepen tegen het schenken van oorlogsspeelgoed aan kinderen. Allemaal van de hand van

V.l.n.r.: Johanna Biesboer-Zwart, Dirk Biesboer, Jacob Biesboer en Klaasje Biesboer-Siekerman. COLLECTIE ANNEKE FRIGGE

Jacob Biesboer. Langzamerhand werden we steeds nieuwsgieriger naar de figuur van Jacob Biesboer. Ongetwijfeld zou Maartje Heijnen ons meer kunnen vertellen. We gingen op zoek naar haar. Op de Dorpsstraat 292 waar zij jaren woonde, werd niet opengedaan. De gordijnen waren dicht. Toen ik Agnes van der Weide, onze voortreffelijke coördinator bezorging die vrijwel iedereen in Wormer kent, daarnaar vroeg, wist zij te vertellen dat Maartje al enige jaren geleden was overleden. Maar zij wist wie haar zoons waren. Zij zou wel contact opnemen met Kees Heijnen. Zo kwam ik bij Kees binnen en tot mijn verbazing kwam hij met zo'n twintig andere schilderijtjes van Jacob Biesboer aanzetten, allemaal keurig ingelijst. Toen we in Torenklanken 74 schreven dat we op Open Monumentendag 2024 aandacht wilden besteden aan Biesboer, meldde Anneke Frigge zich. Ook zij was

in het bezit van wat schilderijen van Biesboer en foto's waar Jacob op stond. Zij zag nog zo het houtsnijwerk hangen in het huis aan de Zandweg. Haar nicht in Duitsland moest ook nog werk hebben. Zo begon de figuur van Biesboer steeds meer te leven en werd ik nog nieuwsgieriger: wie was hij, wat was zijn achtergrond, waar kwam hij vandaan, wat was zijn beroep, waar woonde hij en wat dreef hem? Daarom een reconstructie aan de hand van bevolkingsgegevens, krantenberichten, documenten zoals trouwboekjes en andere documenten, kadastrale gegevens en gesprekken met familieleden.

Van Purmerend naar Wormer

Jacob Biesboer werd op 1 april 1898 op de Kanaalschans in Purmerend geboren. Zijn moeder was Barbera Schoen, geboren in Heerhugowaard. Barbera was in 1888 gehuwd met Jan

Biesboer. Het huwelijk met Jan Biesboer werd na tien jaar op 30 juli 1898, drie maanden na de geboorte van Jacob, ontbonden.

Jacob had een broer Dirk die eerder, in 1896, in Oudkarspel was geboren. Volgens de bevolkingsadministratie van Oudkarspel was Jan Biesboer de vader van Dirk.

In Purmerend woonde Barbera vanaf 1897 samen met haar twee kinderen Jacob en Dirk en een zekere Jacob Welcker. Jan Biesboer staat niet meer vermeld.

Jacob Welcker staat in de administratie van Purmerend te boek als niet-verwant, hoogstwaarschijnlijk was hij een kostganger. Welcker had zich in 1897 vanuit Amsterdam in Purmerend gevestigd. Jacob en Barbera kenden elkaar dus al langer en hun relatie zal misschien de oorzaak zijn geweest van de echtscheiding van Barbera van haar echtgenoot Jan Biesboer.

Vanuit Purmerend verhuisden Barbera, Dirk, Jacob en Jacob Welcker op 24 april 1898 naar Beets. Jacob Welcker zal in de jaren daarna dicht bij dit ('zijn') gezin blijven en een rol blijven spelen.

Lang duurde het verblijf in Beets niet. Een jaar later verhuisde de familie naar Wormerveer waar Barbera, Dirk en Jacob en Jacob Welcker zich vestigden in de Bleekerstraat 28.

In 1921 verhuisden Barbera, zoon Jacob en Jacob Welcker opnieuw, ditmaal naar Wormer. Dirk trouwde in 1922 met Jolanda Zwart en volgens een krantenbericht uit 1924 woonde het paar in de Bleekerstraat.

Terug naar Jacob Welcker: was hij meer dan een kostganger?

De broers Dirk en Jacob dragen de naam Biesboer, ook in de officiële stukken, maar de werkelijke vader was Jacob Welcker. Zo blijkt uit een advertentie in 1942 bij het overlijden van Jacob Welcker dat hij overleden is in het huis van zijn zoon.

Deze was ondertekend door Dirk Biesboer en zijn vrouw Johanna Biesboer-Zwart en verder Kaatje Biesboer-Siekerman, de weduwe van Jacob Biesboer. Ook Jacob Biesboer is volgens een ingewijde de zoon van Welcker. Niet verbazingwekkend gezien de nauwe band van Barbera Schoen met Jacob Welcker.

Dubbel woonhuis

In 1923 trokken Jacob Welcker en Jacob Biesboer gezamenlijk op. Zij dienden een aanvraag in bij de gemeente Wormer voor de bouw van een dubbel woonhuis aan het toenmalige einde van de Knollendammerstraat (64 en 66). Het adres van de indieners was de Bleekerstraat te Wormerveer waar zij in 1923 kennelijk vertoefden.

De Knollendammerstraat werd het domicilie van Jacob Welcker, Jacob Biesboer en Klaasje Siekerman, de aanstaande bruid van Jacob Biesboer. Jacob en Klaasje traden in het huwelijk in januari 1925 met als getuige Jacob

Overlijdensbericht van Jacob Welcker in *De Zaanlander*, 29 september 1942.

Heden overleed, ten huize van zijn Zoon, onze beste Vader, Behuwd-, Grootvader en Broeder,
JACOB WELCKER,
in den ouderdom van ruim 68 jaar.
Wormerveer:
D. BIESBOER.
JOH. BIESBOER-ZWART
Wormer:
K. BIESBOER—
SIEKERMANN.
JACOB.
Kamperduin:
A. EDUWAARD—
WELCKER.
Wormerveer, 29 Sept. '42.
Bankakade 9.

Klaasje Biesboer-Siekerman voor het huis aan de Zandweg 48. Zij werd 93 jaar oud.
COLLECTIE DENNIS DE WAART

Welcker en Egge Siekerman, broer van Klaasje. Klaasje was de dochter van Dirk Siekerman en Remmetje Hartog. In november van dat jaar werd zoon Jacob jr. geboren. Er rustte geen zegen op hun huwelijk want op 31 mei van hetzelfde jaar stierf Jacob sr. plotseling in een ziekenhuis in Amsterdam nadat hij door een acute blinde darmontsteking was getroffen in de fabriek waar hij werkte. Hij was slechts 27 jaar oud. Jacob heeft zijn zoontje dus nooit gekend. Na zijn dood verkochten Jacob Welcker en Klaasje Siekerman het bezit aan de Knollendamstraat. Klaasje ging inwonen bij haar vader Dirk Siekerman aan de Zandweg 48.

Het huis van haar vader werd in 1912 door de gebroeders Rem uit Wormer gebouwd nadat hij volgens Kees Heijnen samen met anderen een aardige prijs in een loterij had gewonnen. Klaasje had na de dood van haar geliefde financiële zorgen en moest door anderen uit het dorp worden geholpen. Kees Heijnen wist te vertellen dat zij met het door dorpsgenoten ingezamelde geld een naaimachine kon kopen waarmee ze kleren maakte en herstelwerkzaamheden uitvoerde en zo wat inkomen bijeen scharrelde. Uit dankbaarheid plaatste Klaasje op 15 oktober 1925 een advertentie in het *Wormer en Jisper Advertentieblad* met de volgende tekst:

GEACHTE BURGERS!
Hiermede brengen wij onzen hartelijken dank voor de blijken van sympathie en offervaardigheid, betoond na het overlijden van onzen Man, Zoon en Broeder,
JACOB BIESBOER,
waardoor Ge mij in geldelijke zorgen verlichtte.
In 't bijzonder een woord van dank aan de initiatiefneemster voor hun edelmoedig werk.
Wed. Jb. BIESBOER
en verwanten.

In 1944 werd Klaasje opnieuw door het noodlot getroffen: haar gehandicapte zoon overleed, 18 jaar oud. Jacob Welcker en Barbera Schoen waren intussen elkaar niet uit het oog verloren. In 1926 kochten zij samen een huis aan de Veerdijk, nummer 59, later vernummerd naar 92. Barbera woonde daar tot haar dood in 1933. Jacob Welcker bleef er tot begin

1940 wonen. Daarna vertrok hij naar Wormerveer waar hij in 1942 in het huis van zijn zoon aan de Bankakade overleed.

Anarchisme

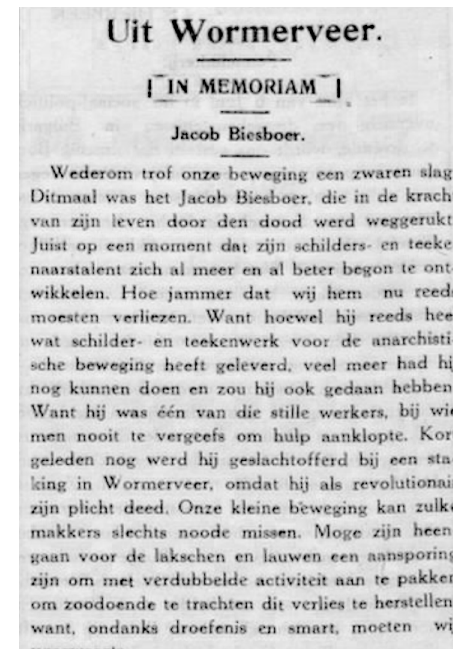
Jacob Biesboer was fabrieksarbeider-huisschilder. Of hij regelmatig werk had is onduidelijk. Jacob zag er niet bepaald alleedaags uit. Hij was een 'rooie', zoals er meer waren in de Knollendamstraat. Veel mensen hadden het niet breed. Het waren de jaren van revolutionaire activiteit. Rooien kwamen niet zo gemakkelijk aan werk.

1918 was in Nederland het revolutiejaar met de oproep van SDAP-leider Troelstra tot omwenteling. Jacob lijkt aangetrokken tot de socialistische beweging met, zoals zal blijken, de variant van het syndicalisme-anarchisme van Ferdinand Domela Nieuwenhuis. Daarin stonden het antimilitarisme en anti-alcoholisme prominent op de agenda.

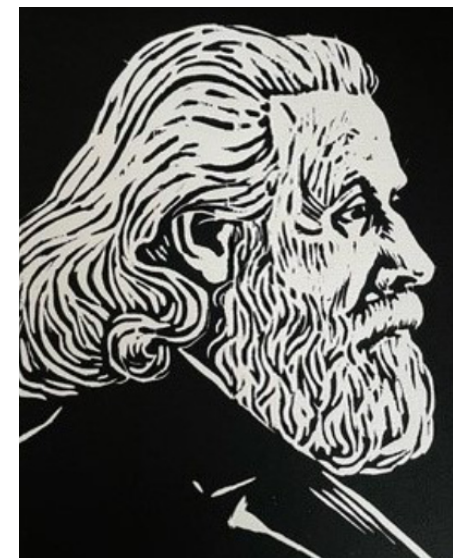
In zijn werk als huisschilder komt dat op diverse manieren tot uitdrukking. Jacob was niet alleen daadwerkelijk op straat actief. Blijkens een krantenbericht uit 1925 werd hij bij eenstaking in Wormerveer geslachtofferd omdat hij als revolutionair zijn plicht deed – hij ondersteunde de beweging van Domela Nieuwenhuis door veel teken- en schilderwerk. In het blad *De Vrije Socialist* van 24 juni 1925 werd daaraan gerefereerd bij zijn dood.

Cartoons

In de koffers van Biesboer troffen we diverse cartoons aan waaruit zijn sympathie voor de voormannen van het anarchisme bleek. Zo tekende Jacob een van de aanvoerders van het anarchisme, professor Jacob van Rees. Van Domela Nieuwenhuis maakte hij een houtsnede. Jacob was lid van de Internationale Anti-

De Vrije Socialist, 24 juni 1925.

Houtsnede van Ferdinand Domela Nieuwenhuis. PRINT KEES VERSTEEG, OOSTKNOLLANDAM, JULI 2024

Tegen het oorlogsspeelgoed.

De tijd voor het St. Nicolaasfeest is wederom spoedig aangebroken, de kinderen zien weer op naar mooie winkels en speelgoed, de ouders letten meer dan anders op etalages en speelgoed, en dus is het voor de anti-militaristen een gelegenheid de mensen te wijzen op den verkeerden invloed van oorlogsspeelgoed op de ziel van 't kind.

De vrije groep Wormerveer en de I. A. M. V. Krommenie geven daarom een plaat uit waarvoor ze J. Biesboer bereid vonden een linoleumsnede te vervaardigen. Het biljet (groot formaat) met plaat en onderschrift, kunnen wij u door nog andere gelukkige omstandigheden aanbieden de 25 ex. voor slechts 3 gulden, 50 ex. 5 gulden en 100 ex. 9 gulden.

Bestelt nu direct, nog slechts enkele weken resten u; benut daarom deze gelegenheid. Zend post wissel, en elk verlangd aantal zal u franco toegesonden worden.

Bestellingen te richten aan Dirk Biesboer, Bleeckerstraat 34, Wormerveer.

Militaristische Vereeniging.

Voor *De Vrije Socialist* maakte hij cartoons tegen het militarisme, tegen oorlogsspeelgoed voor kinderen en tegen alcoholgebruik. In de *Vrije Socialist* van 29 oktober 1929 verscheen een bericht getiteld 'Tegen het oorlogsspeelgoed'. Zoals uit het artikel blijkt was ook zijn broer Dirk Biesboer actief in de beweging. Ze werden als antimilitaristen wel in de gaten gehouden door de autoriteiten, met name door de Centrale Veiligheidsdienst, de voorloper van de Binnenlandse Veiligheidsdienst. Broer Dirk was dienstweigeraar, Jacob werd ongeschikt verklaard voor militaire dienst. Dat zal hem niet slecht zijn uitgekomen. Dirk was ook jarenlang actief in de plaatselijke afdeling van

De Vrije Socialist, 29 oktober 1924.

Leden van de Algemeene Nederlandsche Geheel-Onthouders Bond, afdeling Wormerveer in 1932. Rechts vooraan met snor Dirk Biesboer. GEMEENTEARCHIEF ZAA NSTAD 21_55937

Op de familiefoto uit de jaren twintig staat Jacob Biesboer met zijn karakteristieke haardos op de achterste rij links. Op de voorste rij zit links Dirk Siekerman, tweede van rechts is Klaasje Siekerman, de dochter van Dirk en vrouw van Jacob. COLLECTIE HISTORISCH GENOOTSCHAP ARCHIEF JACOB BIESBOER

de Algemeene Nederlandsche Geheel-Onthouders Bond (ANGOB). Na de dood van zijn broer Jacob bleef hij strijden voor hun gezamenlijke idealen. Op de foto links uit 1932 zit Dirk Biesboer met zijn medestrijders rechts met zijn handen op zijn bovenbenen.

Landschappen en stillevens

In de koffers van Jacob Biesboer zat ook een groot aantal kleine schilderijtjes, voornamelijk landschappen en stillevens.

Hij ging daarvoor op pad in de regio, naar onder meer Krommenie. Van Broek in Waterland schetste hij de gevolgen van de watersnood van 1916 (zie afbeelding volgende blz.), vermoedelijk aan de hand van een foto in de plaatselijke krant. Jacob schilderde ook bestaande schilderijen na, zoals een werk van Rembrandt, en dat deed hij niet onverdienstelijk. ■

De Staalmeesters van Rijn, zoals geschilderd door Jacob Biesboer. COLLECTIE KEES HEIJNEN

Jacob Biesboer,
Watersnood 1916,
Broek in Waterland,
COLLECTIE ANNEKE
FRIGGE

Expositie 14 september 2024

Op zaterdag 14 september, tijdens de Open Monumentendag, exposeert het Historisch Genootschap Wormer werk van fabrieksarbeider, huis-/amateurkunstschilder en cartoonist Jacob Biesboer (1898-1925) in de gangen van de Beschuitstoren. Openingstijden en meer informatie over het programma op blz. 2 van deze Torenklanken.

SCHENKINGEN van de redactie

- Van Hermien van 't Ende, Wolvega, negen historische foto's van Wormer waaronder vier van de Nieuwe Kerk en een financieel jaaroverzicht van Ons Huis Wormer uit 1978.
- Van Jaap Kramer, Wormer, een aantal kasboeken van de firma Kramer en Van der Lingen Bouwbedrijven, notariële aktes van Van der Lingen en diverse foto's familie Van der Lingen.
- Van mevrouw Kuipers, Zaandam, foto's van de bouw van de Prins Clausbrug, een originele kaart van het bestemmingsplan Plaszoom en een kopie van twee pentekeningen van haar oom August Weimar.
- Van mevrouw Duijn, Wormer, uit de nalatenschap van haar man Jan Duijn, diverse boeken over het onderwijs in Wormer en Jisp, leesboekjes voor het lager onderwijs, wandbordje met molen De Koker van de schilder Jacob Wijnands uit Wormerveer, het landjesboek van Jan Klopper, een uitgave van ons Genootschap, diverse materiële zaken zoals een kom en bord met opschrift '75 jaar katholiek onderwijs Wormer' en een foto van de kranslegging bij het oorlogsmonument aan de Dorpsstraat.
- Van Cees Schaak, Wormer, een wandbordje met als voorstelling een bakkerij-oven.
- Van Ed Pfann, Wormer, twee boekjes over verzet en Jodenvervolging in de Zaanstreek, en de uitgave *De lange nacht* van Mathieu Smedts en C. Troost uit 1965 over de Tweede Wereldoorlog.
- Uit de nalatenschap van Klaas Waal, de hele reeks jaarboeken van ons Genootschap, diverse monumentenboeken en diverse andere boeken onder meer over de Zaanse houtbouw en over de Schermer en Starnmeer, de uitgave *Molens te Jisp* van Jan Klopper, het boekje *Openluchtwembaden in de Zaanstreek* van Peter Roggeveen, het boek *Nederland in den goeden ouden tijd* uit 1942 van Jacob van Lennep, een uitgave van het Hoogheemraadschap van Kennemerland en West-Friesland *Wie water deert*, het boekwerk *Meer vondsten uit het Zaanse veen* van Piet Kleij en diverse oude foto's van school West.
- Van de familie Butter, Wormer, een brillenkoker van Jacob Bakker met als opschrift 'Ter herinnering aan het Weeshuis Wormer 1883-1910' en een foto van Jacob Bakker en zijn vrouw Aaltje Exalto.

Alle schenkers hartelijk dank. Geschonken foto's en dia's zullen door onze fotowerkgroep worden gescand en ingevoerd in de beeldbank van het Waterlands Archief en daarna in beheer worden overgedragen aan dit archief. De overige objecten zullen wij goed bewaren en eventueel gebruiken. ■

AGENDA 2024

- **Zaterdag 14 september 2024**
Open Monumentendag van 10.00-16.00 uur
Locatie: Beschuitstoren, Dorpsstraat 125, Wormer
- **Zaterdag 23 november 2024**
Presentatie Jaarboek 2024 van 10.00-16.00 uur
Locatie: Stoomhal, Pakhuisplein 44, Wormer

Gaat u verhuizen? Of heeft u een ander e-mailadres? Laat het ons weten!

Schriftelijk: Historisch Genootschap Wormer p/a De Lindeboom 22,
1531 PM Wormer. E-mail: secretaris@genootschapwormer.nl

COLOFON

Torenklanken is een kwartaaluitgave van het Historisch Genootschap Wormer.
Een lidmaatschap kost € 20,00 per jaar.

Redactie

Frans Koelemeijer (eindredactie), Lucie Koelemeijer, Jos Lap,
Wietske van Soest (opmaak)
Redactieadres: Dorpsstraat 176, 1531 HR Wormer
E-mail: torenklanken@genootschapwormer.nl

Coördinatie bezorging

Agnes van der Weide

Bestuur

Peter Roos, voorzitter
Arthur van Haarlem, secretaris
Marc van der Hout, penningmeester
Marc Grandiek
Nico Koelemeijer
Albert Stol

Jaarboek

Redactie: René van Maanen, Els Mak,
Nico Koelemeijer, Dick Pranger
E-mail: jaarboek@genootschapwormer.nl

Archief

Harma Baak

Fotowerkgroep

Carla Koetsier, Rita van de Wiel,
Henk Wijngaards

Expositiecommissie

Marc Grandiek, Frans Koelemeijer, Joke van der Stok

Commissie Open Monumentendag

Frans Koelemeijer, Lucie Koelemeijer, Albert Stol,
Henk Wijngaards

Historisch Genootschap Wormer

De Lindeboom 22, 1531 PM Wormer, 075-8880279
Opgericht: 14 december 2005
KvK-nummer: 34242956
Rabobank: IBAN NL43 RABO 0114 5401 79
E-mail: secretaris@genootschapwormer.nl
Website: www.genootschapwormer.nl
Facebook: Historisch Genootschap Wormer

